

Europees economisch herstel?

Ten langen leste lijkt het economische herstel in de westerse wereld op gang te komen. De OECD rekt dit jaar voor de 24 lidstaten op een groei van het gezamenlijke bruto nationaal produkt van 2%, in 1984 oplopend tot 3¼% (1). Maar niet overal gaat het even goed. Terwijl in de Verenigde Staten dit jaar een economische groei van 3% wordt verwacht en volgend jaar een verdere stijging tot wellicht 4½%, en in Japan de groei zich tussen de 3 en 3½% beweegt, blijft Europa het betrekkelijk slecht doen met een groeicijfer van gemiddeld ½% in 1983 en als alles meezit 1½% in 1984. De Europese Gemeenschap bevindt zich wat het internationale conjunctuurherstel betreft dus duidelijk in de achterhoede. Om een of andere reden is de internationale crisis in de EG blijkbaar harder aangekomen dan in andere industrielanden.

Het relatief zwakke herstel van de Europese Gemeenschap is niet onopgemerkt gebleven. Eind vorig jaar heeft het Europese Parlement enkele internationale deskundigen onder leiding van de notoire keynesiaan M. Albert (voormalig hoofd van het Franse Commissariat au Plan) en de toegewijde monetarist R. J. Ball (directeur van de London Business School) opdracht gegeven een rapport samen te stellen over het herstel van de economische groei in Europa (2). Hun gemeenschappelijke conclusies laten aan duidelijkheid niets te wensen over: Europa krijgt nu de rekening gepresenteerd voor de fouten die het in de jaren zeventig heeft gemaakt. Door te kiezen voor consumptie in plaats van investeringen (zowel in de particuliere als in de collectieve sector) en voor beschikbaar inkomen in plaats van werkgelegenheid, is de economische structuur verzwakt en de werkloosheid in de hand gewerkt. De toekomst is als het ware opgeofferd voor het heden. Daarnaast zijn de lidstaten van de Europese Gemeenschap steeds meer de weg opgegaan van ieder voor zich in plaats van te werken aan het (verder) ontwikkelen van de gemeenschappelijke markt en het gemeenschappelijke beleid. Deze kortzichtige politiek heeft het Europese integratieproces gedwarsboemd en daarmee de kansen voor Europa in de concurrentiestrijd met Japan, de VS en nieuw opkomende industrielanden nadelig beïnvloed. De gevolgen hiervan worden nu zichtbaar in de lage groeicijfers, maar waren in feite al veel eerder herkenbaar. Zo is in de afgelopen tien jaar in de EG het aantal arbeidsplaatsen met 3 mln. verminderd, terwijl in die zelfde periode in de VS 15 mln. nieuwe banen werden gecreëerd; ook is de omvangrijke investeringsstroom die in de jaren zestig van de VS naar Europa liep volledig in richting veranderd zodat nu de Europese investeringen in de VS 4 à 5 keer zo groot zijn als die van de VS in Europa.

Na de fouten uit de jaren zeventig zou het een nieuwe, even ernstige vergissing zijn om nu te denken dat de opleving in de VS vanzelf wel naar Europa overwaait. Er is volgens Albert en Ball maar één manier waarop de EG uit de problemen kan komen: dat is op eigen kracht. Daartoe moeten de fouten uit het verleden ongedaan worden gemaakt en dienen binnen de EG zelf de voorwaarden te worden geschapen voor een lange-termijngroeiherstel. Met een juiste, gecoördineerde politiek is dat doel te bereiken, maar als de lidstaten op dezelfde voet door blijven gaan als in de jaren zeventig is er weinig hoop dat Europa de aansluiting bij de meest ontwikkelde economieën in de wereld kan blijven behouden.

In concreto bevelen Albert en Ball aan dat de lidstaten in de eerste plaats in eigen huis orde op zaken stellen. Dat wil zeggen dat de inflatie overal tot onder de 5% moet worden teruggebracht en dat de begrotingstekorten in versneld tempo worden verkleind. Het economische klimaat moet weer op investeren worden gericht in plaats van op consumeren. In

de tweede plaats moet de interne markt worden versterkt door het afschaffen van tarifaire en non-tarifaire handelsbelemmeringen, die binnen de Gemeenschap nog volop bestaan. In de derde plaats is wisselkoersstabiliteit geboden als voorwaarde voor groeiherstel in Europa. Daartoe moet de monetaire samenwerking binnen het EMS worden versterkt en moet ook het Verenigd Koninkrijk tot het stelsel toetreden. Bovendien moet er een permanente monetaire dialoog met de VS en Japan op gang worden gebracht. In de vierde plaats moet de industrie meer samenwerken — waarbij volgens Albert en Ball ook het mededingingsbeleid aan een herijking toe is — bij het ontwikkelen van nieuwe, technisch hoogwaardige produkten; momenteel is de researchinspanning veel te versnipperd om effectief te zijn. In de vijfde plaats is een grotere flexibiliteit op de arbeidsmarkt noodzakelijk. En ten slotte moet er in de EG nu eindelijk eens een gemeenschappelijk energiebeleid worden ontwikkeld in het licht van de nog steeds aanwezige mogelijkheid van een derde energiecrisis. De kwetsbaarheid van Europa op energiegebied is nog altijd bijzonder groot. Een importheffing op olie zou daarbij een bruikbaar instrument kunnen zijn.

Naast deze gemeenschappelijke aanbevelingen doet Albert nog een voorstel voor investeringsstimulering op gemeenschapsniveau, vooral op het gebied van energie en nieuwe technologie. Voor de financiering daarvan moeten niet de nationale begrotingstekorten nog verder worden opgerekt, maar zou de Europese Gemeenschap leningen moeten aangaan ten bedrage van 15 mrd. ECU (ruim f. 40 mrd.). Daarmee kan volgens Albert de economische groei in Europa met 1% worden opgevoerd en de huidige impasse worden doorbroken. Ball daarentegen toont zich nogal bezorgd dat op die manier het verderfelijke „pump-priming” weer door de achterdeur wordt binnengehaald. Hij erkent wel het bestaan van een positieve „Euro-multiplier”, maar wijst er op dat de structurele problemen in de EG niet worden veroorzaakt door een gebrek aan financieringsmiddelen maar eerder door verstarringen in de sfeer van het management en de arbeidsmarkt. Die worden door een financiële injectie niet weggenomen.

Hoe dan ook, beide adviseurs zijn het er in elk geval over eens dat voor de economische toekomst van de afzonderlijke lidstaten steeds minder de nationale en steeds meer de Europese context van doorslaggevende betekenis zal zijn. De keus is volgens Albert en Ball tussen Europees herstel of géén herstel. Vooralsnog lijken de lidstaten zich daar echter niet veel aan gelegen te laten liggen. Zolang de nationale politici het aan hun kiezers thuis nog als een politieke overwinning kunnen verkopen dat het gemeenschappelijke belang zoveel mogelijk is opgeofferd aan het nationale belang, lijkt de kans op een doorbreking van de Europese impasse gering.

Vermoedelijk beseffen Albert en Ball dit zelf ook als zij schrijven dat het succes of falen van het Europese herstel minder afhangt van de politieke wil van regeringen dan van de economische intelligentie van de publieke opinie die werkloosheid en economisch verval op zich af ziet komen. Maar hoe reëel is het te verwachten dat het grote publiek de Europese Gemeenschap redt.

L. van der Geest

1) OECD, *Economic outlook*, nr. 33, Parijs, juli 1983.

2) M. Albert en R. J. Ball, *Towards European economic recovery in the 1980s*. Report presented to the European Parliament, European Parliament, Working Documents, 7 juli 1983.